

HORTÈNSIA CURELL I SUNYOL
(1923-2005)

Hortènsia Curell nasqué l'any 1923 al Masnou (Maresme). Era de família de mariners mercants, per part de pare i mare, catalanista i republicana, i tingué algun familiar polític i literat. El seu avi Antoni Sunyol i Pla l'any 1897, com a president de la Unió Catalanista, i en nom de quaranta-cinc entitats catalanes més, lliurà al cònsol de Grècia a Barcelona el «Missatge al Rei dels Hel·lens», de felicitació per l'alliberament de l'illa de Creta del jou turc. Una filla d'ell, Cèlia Sunyol, novel·lista, l'any 1947 obtingué el premi Joanot Martorell.

Féu el batxillerat a l'Institut-Escola de la Generalitat, a Barcelona. El daltabaix de 1936-1939 posà fi a aquell paradís de la infància i adolescència. Però els anys d'ensenyament en català i d'educació moderna ja l'havien marcada profundament. Única noia entre cinc germans, decidí d'estudiar filologia romànica. Entrà a la Universitat de Barcelona, on obtingué la llicenciatura, amb excel·lent, el 1946.

Durant l'època universitària hi hagué dos fets importants per a la seva vida. D'una banda, descobrí els Estudis Universitaris Catalans (EUC), als cursos clandestins dels quals assistí de 1944 a 1950. S'hi impregnà de la cultura del país —la seva—, foragitada de la universitat franquista. Sempre se sentí més alumna dels EUC que de la Universitat. D'altra banda, conegué a la Universitat qui seria el seu marit, Jordi Carbonell i de Ballester, estudiant de filologia com ella, el qual seguí també l'ensenyament dels EUC. Hi tingueren de companys, en diferents anys i en diverses matèries, Antoni M. Badia i Margarit, Maria Buira, Miquel Coll i Alentorn, Josep Romeu i Figueres, Enric Hernández i Roig, Josep Solà i Solé, Miquel Tarradell, Joan Triadú, Frederic-Pau Verrié, entre d'altres. De professors: Jordi Rubió, Pere Bohigas i Ramon Aramon i Serra. Curell manifestà sempre interès sobretot per la llengua. Ramon Aramon, el meu pare, hi feia les classes de llengua. Hortènsia ja l'havia tingut de professor de català a l'Institut-Escola. En els primers anys, els cursos eren impartits als domicilis particulars dels professors. M'agradava de veure arribar els estudiants —que, a quatre o cinc anys que jo tenia, em semblaven uns «senyors»—, dels quals tinc presents en especial Hortènsia Curell i Jordi Carbonell.

El 1946 fou creada a l'Institut d'Estudis Catalans la Societat Catalana d'Estudis Històrics, com a filial de la corporació, i Curell en fou sòcia fundadora. Començà a col·laborar a *Estudis Romànics* amb una recensió al volum primer (1947-1948) i una altra al volum segon (1949). Plenament immersa en aquest món cultural català —amagat i resistent—, l'any 1950, juntament amb Carbonell, obtingué el Premi Francesc Cambó, atorgat per l'Institut, amb el treball *Un aspecte de la influència llatina en la prosa catalana medieval: Les relacions interoracionals en Antoni Canals*. La ponència del Premi era formada per Carles Riba, Ramon Aramon i Marçal Olivari, i Pere Bohigas com a adjunt.

Després passà dos cursos acadèmics (1950-1952) a Anglaterra amb el seu marit, lector a la Universitat de Liverpool. Allà començà a créixer la família.

El 1965 s'inicià l'aventura —arriscada i de gran transcendència cultural— de la *Gran Enciclopèdia Catalana*, promoguda per Max Cahner i dirigida per Jordi Carbonell, amb plena consciència de Països Catalans. Hortènsia Curell hi treballà de bon principi, en perfecta sintonia amb l'assessor lingüístic Ramon Aramon i Serra. Més endavant en fou el cap de la secció de lexicografia, per l'acord pres pels seus companys, fins al febrer de 1971. Des del començament hi vam coincidir. Havia desaparegut la diferència d'edat entre nosaltres dues: érem col·legues. La recordo amb aquella il·lusió —que teníem els qui hi treballàvem—, empena, meticulositat, rigor. Seriositat gens renyida amb l'humor, el somriure a punt, la ironia. Com a tota persona interessada en la llengua, gaudia amb els jocs de paraules, els acudits lingüístics,

que llavors eren molt freqüents entre les persones que tenien complicitat en aquest aspecte. També li agradava de rememorar, i li servia de font a la feina, el ric vocabulari i llenguatge dels pares, sobretot de la mare. Amb els anys, cada vegada li era més plaent d'emprar expressions populars i frases fetes.

Un altre camp en el qual treballà és la traducció. De l'anglès: *Altres veus, altres àmbits*, de Truman Capote, l'any 1966, i *Rèquiem per a una monja*, de William Faulkner, el 1967, totes dues magnífiques. De l'italià traduí l'any 1981 una bella obra d'ensenyament, *La matemàtica. La geometria*, d'Emma Castelnuovo.

L'any 1961 els EUC empengueren un «Curs de Llengua i Cultura Catalanes per a estrangers», que tenia lloc cada estiu i se celebrà durant vint-i-cinc anys. Hortènsia Curell hi participà, de l'any 1972 al 1983, amb la interrupció d'algun any, com a professora de llengua, concretament de morfologia, matèria que ensenyava d'una manera atractiva. Ens hi retrobàrem; compartíem el curs de llengua, en les seves diverses parts, amb Maria Buira i Josep Llobera. Les classes eren dinàmiques, els estudiants n'estaven contents i era bo de veure com, al final del curs de tres setmanes, més o menys bé, ja parlaven català.

L'any 1970 entrà a la Universitat Autònoma de Barcelona com a professora de llengua catalana, al Departament de Filologia Hispànica encara; no existia el de Filologia Catalana, que ella, precisament, ajudà a crear. Hi feia molt bona tasca; fins que l'any 1978 sobrevingué la mort d'un fill, en fou molt afectada i tingué una forta depressió.

Més endavant, després d'avenços i retrocessos en el recobriment, s'esforçà a començar una altra feina, en un altre ambient. Així, del novembre de 1981 al febrer de 1984 treballà com a tècnica a la Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya.

La gentilesa, la fermesa i l'esperit crític intel·lectual acompanyaven les diverses facetes d'Hortènsia Curell. La seva activitat professional girà sempre entorn de la llengua catalana, que estimava amb passió; en la vida quotidiana en fou militant per ajudar que se salvés i que fos l'idioma de tothom als Països Catalans.